

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

A múzeumi ügyek új előadója. A nm. vallás- és közoktatásügyi miniszterium IX. ügyosztálya, melyhez a Magyar Nemz. Múzeum ügyei is tartoznak, új vezetőt kapott *Szmrecsányi Miklós*, az orsz. képzőművészeti társulat titkára személyében, kit ő felsége f. évi ápril hó 22-én a v. és közoktatásügyi miniszterium osztálytanácsosává nevezett ki. Az új osztálytanácsos már elfoglalta hivatalát.

A Lanfranconi-gyűjtemény megvásárlása. A szerencsétlen véget ért híres könyvgyűjtő és műbarát *Lanfranconi Grazioso Enea* után, ki Pozsonyban 1895 márczius 9-én önkézevel vetett véget életének, pártját ritkító könyvtár és műgyűjtemény került eladás alá. A nm. vallás- és közoktatásügyi miniszterium azonnal megtette a szükséges lépéseket, hogy e becses gyűjtemény az ország részére megszereztesse, s e végből bizottságot küldött ki, melynek tagjai, Thaly Kálmán országgy. képviselő, Pulszky Károly, az országos képtár igazgatója, Benczur Gyula, Fejérfataky László és Hampel József a múzeumi könyvtár és régiségtár igazgató őrői, ápril hó folyamán megindították az alkudozásokat az elhunyt örökösivel. A tárgyalások, melyekben a M. Nemz. Múzeum és az orsz. iparművészeti múzeum részéről Szalay Imre és Radisich Jenő igazgatók is részt vettek, kedvező eredményre vezettek, s a Lanfranconi gyűjtemény a május 16-án aláírt szerződéssel az állam tulajdonába ment. A gyűjtemény a könyvtári anyagon kívül rendkívül gazdag rézmet-szetekből, régészeti és műipari tárgyakból s magyar vonatkozású festményekből áll, melyek az illető országos intézetek, u. m. a M. Nemz. Múzeum régiségtára, az országos képtár és történelmi arcképcsarnok, s az iparművészeti múzeum között osztattak szét. A gyűjtemény főrészét azonban a nagy gonddal összeállított, ritkaságokban gazdag könyvtár képezi, s ennek specialitásai: a Dunára, annak folyására és vidékére vonatkozó térképek és monografiák, a török-magyar háborukkal foglalkozó nyomtatványok, a Buda bevétele alkalmából megjelent munkák, röpívek és metszetek s egyéb ritka magyar vonatkozású régi nyomtatványok — köztük Túróczi brünni kiadásának a Savoya-ház címérével díszített példánya — a múzeumi könyvtár anyagát fogják gazdagítani. A múzeumot nem érdeklő könyvekre

vonatkozólag a miniszteriumnak az a kívánsága, hogy azok a többi hazai nyilvános könyvtárak, első sorban a budapesti és kolozsvári egyetemek, a budapesti műegyetem, az országos képtár, a budapesti egyetemen létesített jogi és történelmi szemináriumok könyvtárai között osztassanak szét. E végből a 4228 darab könyvet és térképet kivevő könyvtári anyag a M. Nemz. Múzeum könyvtárába szállítottatott, a hol annak rendezése már folyamatban van.

—rr.

Az 1494-iki zenggi glagol misekönyv. A Magyar Nemzeti Múzeum legújabb szerzeményei között a magyar bibliográfia szempontjából elsőrendű fontossággal bír az a glagol misekönyv, mely Zenggben, Blaz Baromic, Sylvester Bedricic és Gaspar Turcic sajtóján, 1494-ben nyomatott. Az ó-szláv irodalomnak ezt a ritka emlékéit a szlávisták mostanig csak töredékes közlésekből ismerték, míg most előkerült annak elején hiányos, de egyetlen kimutatkozó eredeti példánya. E példány segítségével konstátálta Jagic, a bécsi egyetem tanára, hogy e kiadás nem mint eddig hitték, 1507-ben, hanem 1494-ben jelent meg. Így ez a budai krónika és az évnélküli Apologia Socratis után a legrégebb nyomtatvány, mely magyar területen látott napvilágot. A kiváló bibliografiai becsesl bírő könyv L. Rosenthal ismert müncheni antiquár által f. évi ápril 22. s következő napjain rendezett árverésen került eladás alá. Ez árverés anyagát legnagyobb részt a Nostitz grófi család lobrisi könyvtára képezte, melyek között a Magyarországra vonatkozó régi nyomtatványok egyébként is tekintélyes számban voltak képviselve. A Magyar Nemz. Múzeum igazgatósága e folyóirat szerkesztőjét küldte ki Münchenbe, hogy ott a múzeumi könyvtár érdekeinek alkalmas képviselőtől gondoskodjék. Ez sikerült is és J. Halle müncheni antiquár a könyvtár megbízásából részt vevén az árverésen, nemcsak a zenggi misekönyv megvételében előzte meg a többi versenyzőket, köztük a zágrábi egyetemi könyvtárat, hanem a többi hungarikumokból is igen becses példányokat szerzett meg a múzeumi könyvtár részére. A zenggi misekönyvet, mely 1505 márkáért jutott a könyvtár tulajdonába, legközelebb bővebben fogjuk ismertetni. A többi hungarikumok közül a nevezetesebbek jegyzékét a következőkben közöljük: Aeneas Sylvius, *Historia Bohemica*. Róma, 1475. és *Abbrevariario supra decades Blondi*. H. n. 1481. Schott, Petrus, *Lucubriatiunculae ornatissimae*. Strassburg, 1498. (Tartalmaz egy Mátyás királyhoz írt Epithalamiumot.) Nivis, Paulus, *Epistole breves*. Lipcse, 1499. (Mátyás sziléziai hadjárataira vonatkozásokkal.) Zenoi, Dom. II 1. libro della città et fortorezze principali del mondo. Velenze, 1567. (Guilio Ballino város-képei, köztük Eger, Gyula, Komárom, Sziget, Tokaj.) Heidenstein, Reinh. *Warhaffte Beschreibung des Krieges, welchen Stephan Bathory g. den Grfürsten Ivan W. geführet*. Görlitz, 1590. (Báthory fekete-vörös clair-obscur nyomásu arczképével.) *Neue Zeitung von Comorn stb.* Drezda, 1594. *Neue Zeitung von dem Baschia aus Temeschwar*.

Prága, 1596. Bericht v. d. Belagerung d. Festung Gross-Wardein, H. n. 1599. Particular vom Sieg . . bey Tolna. Boroszló, 1599. Happel, Europäische Toroaen, Hamburg, 1686. Nachricht wie Gr. E. Tockely . . gefangen genommen stb. H. n. 1685. Mint e nyomtatványok, úgy a többi 20 db ez alkalommal megvásárolt munka is legnagyobb részt a magyarországi török háborúkra vonatkozik, valamenynyien érdekes metszetekkel vannak díszítve s igen beces anyaggal gyarapítják a könyvtár apró nyomtatványainak gazdag gyűjteményét. Sz.

Az Árva vármegyei Csaplovits-féle könyvtár ügyében a vármegye törvényhatósági bizottsága e napokban fontos határozatot hozott, a mennyiben az üresedésben lévő megyei levéltárnoki állomást a könyvtárnoki állomással egyesítette s a két állomással járó fizetést tetemesen fölemelte. A 28—30,000 kötetből álló könyvtár, mely jelenleg az alsókubini városház két szűk szobájába van beszorítva, innentúl a megyeházában ily czélből fentartott tágas helyiségekben fog megfelelő csinnal és kényelemmel elhelyeztetni. Ugyanott a közönség számára egy terem olvasó szobául rendeztetik be. Az egyesített könyvtárnoki és levéltárnoki állomással 1200 frt évi fizetés és 200 frt lakbér jár. A kinevezést életfogytiglan a megye főispánja eszközli, kihez a szakképzettséget igazoló bizonyítványokkal kellően felszerelt kérvények intézendők. D.

Carini Izidor, a vatikáni könyvtár prefektusa, f. é. január 25-én hirtelen meghalt. A vatikáni könyvtárban legutóbb előfordult lopások, s az ezzel járó izgalmak, teljesen felízgatták az amúgy is gyenge szervezetű tudóst, és ez okozta korai halálát. Carini 1845 január 7-én született Palermoban, hol a jezsuitáknál tanult, majd a papi pályán lépve, az érseki szemináriumot végezte. 1872-ben többekkel egyesülve az *Archivio Storico Siciliano* folyóiratot, majd 1873-ban a *Società Siciliana di storia patria* történeti társulatot alapította. A palermoi állami levéltárnál életbe léptetett levéltárnoki tanfolyamon a palaeografiát és diplomatikát adta elő. Az olasz kormány és a sicíliai történeti társulat megbízásából a hetvenes években tanulmányutat tett Spanyolországban, a sicíliai vecsernye történetére vonatkozó források összegyűjtésére. Midőn XIII. Leó pápa 1884-ben a vatikáni levéltár megnyitása után a levéltár mellett palaeografiai iskolát léptetett életbe, abba a diplomatika és írástan tanszékére Carinit hívta meg. Carini Rómában fokozatosan emelkedett, a Szent-Péter templom kanonokja, különféle congregatiók hivatalnokja, végre a vatikáni könyvtár prefektusa lön. Irodalmi működése leginkább a sicíliai vecsernyére terjedt ki, melyről számos tanulmányt tett közzé, nagyobb részt az *Archivio Storico Siciliano*-ban. Művei különféle folyóiratokban jelentek meg. Palaeografiai s diplomatikai munkái közül fölemlítjük a következőket: *Sommario delle lezioni di palaeografia tenute nella nuova scuola Vaticana l'anno 1885. Scrittura latina. Róma, 1886.* — *Piccoli manuali di Sigle etc. Róma, 1886.* — *Epigrafia e*

paleografia del Papa Damaso. Róma, 1887. — Argomenti di paleografia e critica storica trattati nella Pontificia Scuola Vaticana. 1887. Megkezdte még a sicíliai vecsernye korabeli pápa IV. Márton regestáinak kiadását is. Mint a vatikáni könyvtár prefektusa a könyvtárban dolgozókat tőle telhetőleg gyámolította kutatásaikban. *A—y.*

Új adat Mátyás király könyvtárának történetéhez. Az Országos Levéltárban (N. R. A. fasc. 988. nro. 36.) bizonyos Hadritius György tisztviselőnek Modoron 1637. évi szeptember 26-án Eszterházy Miklós nádorhoz intézett levelében ezt olvasom:

»Az mi penig Révay Pálné asszonyom dolgát illeti: nyilván vagyon nagyságnál, hogy ez elmúlt esztendőben én kimenvén, az executiót ratione bonorum tam *mobiliūm*, quam *immobiliūm* annyira végben vittem, hogy az *könyveknél* egyéb semmi hátra nem maradtott. Azok is miért maradtak légyen függőben, nagyságnak annak előtte declaráltam: tudniillik, hogy *azoknak az könyveknek jobb része.* — az mint informátus vagyok benne és obiter eszemben vehettem — *sub praelo sectariorum emanáltatott volna*, és így, ha az asszonynak kezéhez jutnának, az idegen felekezető tanítók töltőznének vélek; s más az, hogy sokat azok közül az Révay famíliának elei még az *Budai Bibliothecából* hoztak volt ki magokkal, quo respectu talám jobb volna azon bibliothecának — *relicta minus urgente* — penes familiam Révayanam maradni, kiknek alias registratiójára és executiójára csak egy vagy két iuratus notarius is elégséges.«

T—i K—ly.

II. Rákóczi Ferencz védőlevele a kassai könyvkötő-czéh számára.

Nos *Franciscus* II. dei gratia etc. Kassai czéhbeli compactorok aláztos instantiájok mellett előttünk repraesentált privilegialis articulusokbul értjük, hogy a typographusoknak s egyébféle, könyvekkel és papirossal kereskedőknek és czéh nélkül való compactoroknak is sokadalmak alkalmatosságával, sőt másként is az említett czéhbeli compactorok privilegialis articulusi ellen könyveket és papirost titkon vagy nyilván nem volna szabad árulni. Kiknek ezen aláztos instantiáját kegyelmes tekintetben vévén, ezen privilegialis articulusok ususában őket kegyelmesen manuteneálni kívánjuk továbbvaló dispositióig. Ehhez képest mindazoknak, a kik az instansok ily privilegialis articulusok ususa ellen kész könyveket, papirost és egyéb idejárulható eszközöket árulni szoktak, serio parancsoljuk: se sokadalmakban, sem penig másképen ezen privilegium tenora ellen könyvet, papirost s egyéb idejárulható eszközöket árulni ne merészeljenek, — sőt a kik vakmerőségtől viseltetvén, ezen parancsolatnak ellen cselekedni comperiáltatnának, azon sokadalmak helynek tisztai és földesurai az említett compactoroknak az illyek ellen assistáljanak. Datum etc.

Eredeti fogalmazvány a fejedelem udvari kancelláriája 1704—1709. évekbeli, még kiadatlan, b. Jeszenák-féle gyűjteményben levő kiadványi jegyzőkönyvei II-ik kötetében, 292. l. A kelet ugyan e

fogalmazványánál nem tétetett ki: de a közvetlenül megelőző kiadvány »18. Junii 1705. Egernél«, a közvetlenül következő pedig »In Confinia Szolnok, 2. Julii 1705.« datáltatván, bizonyos, hogy a jelen protectionális-levél a közbeneső két hét valamelyik napján kelt.

Közli: *Thaly Kálmán.*

Adalék a kassai domonkosok könyvtárához. A domonkosoknak 1335-ben már volt rendházuk Kassán s könyvtárukról a XV. század folyamán elég gyakori feljegyzések maradtak reánk. Részint a protestantizmus terjedése, részint egy borzasztó tűzvész, mely 1556-ben a város kétharmadát — kolostorukat és templomukat is — elhamvasztotta, a rendet ősi fészkének elhagyására késztette. Ingóságait a város vette őrizete alá s 1699-ben, midőn a domonkosok megtérnek, könyvtárukat visszakapják, a mint az alábbi oklevél tanúsítja:

»Quod amplissimus magistratus regiae ac liberae civitatis Cassoviensis deposuerit conventui nostro Cassoviensi beatae virginis Mariae quinquaginta duos libros nostrae antiquae bibliothecae inscriptos et triginta unum de non inscriptis ac proinde dubiis benigne cesserit nos infrascripti praesentibus recognoscimus et praetactum amplissimum magistratum regiae ac liberae civitatis Cassoviensis in optima forma cum gratiarum actione quietamus. Datum in conventu nostro Cassoviensi, die 2. Decembris 1699.

Frater Gregorius Wlassati, m. p. Fr. Hyacinthus Giorgievics, m. p.
ordinis praedicatorum vicarius loci. eiusdem ordinis concionator ungaricus.

Fr. Raymundus Reichel, m. p.
eiusdem ordinis concionator germanicus.

Az oklevél Kassa város levéltárában 19612. szám alatt őriztetik.

Ifj. Kemény Lajos.

Bod Péter könyvtárának sorsa. Bod Péterről tudjuk, hogy szenvédeyes könyvgyűjtő volt s szép magánkönyvtárral bírt, melyben számos ritka magyar nyomtatvány és kézirat volt s közöttük olyan is, mely ma már egy példányban sem ismeretes, mint Félegyházi Tamás, Keresztyén hitnek részei, Fehérvárott. 1689. 4r. Köleséri Pál »Keresztyéne«, Debreczen 1667. 8r. Nadányi, Magyar Florus, Kol. 1702. 12r. Füstölgő csepü. Kolozsvár 1676. 12r. stb. E gyűjteményt Bod halála után Nagy-Enyeden lajstromozták s az 1770. évben elárverezték. Ez árverésen megjelentek a protestáns iskolák küldöttei s a debreczeni ref. kollégium is 2 tanára által képviseltette magát, kik ott a könyvtári jegyzőkönyv (R. 717.) tanúsága szerint 61 művet meg is vettek, sajnálatunkra nagyobb részt külföldi theol. műveket s nem a hungaricumokat; de azt is vettek néhányat, ilyenek: Félegyházi Tamás, Uj testamentom. Debreczen, 1586. 4r. Patai István, A Sakramentomokról. H. n. 1592. 8r. Margitai Peter, Az Apostoli Crédónak magyarázatai. Debreczen 1624. 8r. Catechesis, azaz ker. vállalásra való tanítás. Kolozsvár 1698. 16r. Bisterfeld J. H. De uno

deo. Amsterdam, 1659. Illyés András Jos. Verbum abbreviatum. Viennae 1693. Molnár Albert, Postilla Scultetica. Openheim 1617. 4r. Szikszai Hellopaeus B. Tractatus de sacramentis H. n. 1585. 8r. Lascovius Péter, De puro dei verbo. 1584. Lascovius P. De homine. Wittebergae, 1585. 8r. Syndromus rerum Turcico-Pannonicarum, Francof. 1617. 4r. és Bojthi Gáspár »De rebus gestis Gabriellis Bethlen« című kézírata. Hová kerültek a többi magyar hungaricumok és kéziratok, nem lenne érdektelen, ha ki lehetne nyomonkövetni. Talán más főiskolák (mint S.-Patak, Nagyenyed, Kolozsvár) könyvtári jegyzőkönyvei szintén szolgálhatnának e tekintetben útbaigazítással.

Dézsi Lajos.

Magyar Nemzeti Könyvtár. *Jankovich* Bélának folyóiratunk előző füzetében megjelent ily című cikke külön kiadásban is napvilágot látott, s a szerző megküldte azt mindazoknak, kik e nagyfontosságú kulturális kérdés iránt érdeklődnek s annak megoldására bármilyen befolyással bírnak. Megjegyezzük e helyen, hogy a cikk közlésébe a 2. lapon hiba csúszott be. A M. Tud. Akadémia könyvtáráról az mondatik itt, hogy 50,000 kötetből áll. Ez nem felel meg a valóságnak; az akadémiai könyvtárban 50,000 *munka van* 150,000 kötetben. Az elnézésből eredő hiba a külön kiadásban már ki van javítva; kötelességünknek tartjuk a helyreigazítást e helyütt is megtenni. *Szerk.*

Antiquár-katalogusok. Hazai antiquáraink legújabb katalogusai-ból említést érdemelnek *Dobrowsky Agost* 84.—88. számú jegyzékei. Tartalmuk: Hungarica, Theologia (magyar és általános), Magyarország megyéinek és városainak monografiái, ősnymtatványok és régi magyar nyomtatványok; ez utóbbiak között Temesvári Pelbárt, Sermones quadragesimales (Strassburg 1506.) és Pomerium (év. n. 1515.) és a Duplex confessio Valdensium ad regem Vngarie missa. (Lipcse, 1512.) *Ranschburg Gusztáv* ujonnan megnyitott antiquáriumból két jegyzéket bocsátott kézre, melyek egy nagy műtörténelmi, egy jog- és államtudományi könyvtár és egy hazai gyűjtőtől megvásárolt, főleg Erdélyre vonatkozó könyvtár legbecsesebb darabjait sorolják fel. Ritkaságai közül figyelemreméltók: Apuleius, *Asinus aureus* (Velence, 1500.) Váradi Péternek ajánlva; S. Augustini *Opuscula*, nyomt. 1491-ben Parmában Angelo Ugolettinál, Taddeo Ugoletti testvérénél, kiról az előző mint Corvin János nevelőjéről megemlékeznek; *Juvenalis* 3 kiadása (év n., 1486. és 1501.), Thúz Jánoshoz intézett ajánlással, Ph. Bergomensis, *De claris scelestisque mulieribus* (Ferrara, 1497.) a Johannes papissaról szóló rész is; egy augsburgi Turóczi; *Michael de Hungaria*, *Evagatorium* (Strassburg, 1516), Heltai Gáspár *Cancionalejának* (Kolozsvár, 1574.) töredéke stb. Megemlítjük még *Révai Leó* 24. sz. jegyzékét, melyben az összes humanista tudomány-szakokból igen becses munkák vannak felsorolva.

D.